

AKADEMİK BİR DİSİPLİN OLARAK MİSYOLOJİ'NİN TARİHÇESİ

Süleyman TURAN*

ÖZET

Misyoloji, misyon fenomenini, teorik ve pratik tüm yönleriyle ele alan, Hıristiyanlığı yayma işine yön veren prensip ve kuralların bilimsel olarak araştırıldığı ve bu doğrultuda verilerin ortaya konulduğu disiplindir. Kökleri XIII. yüzyıla kadar geri gtrlmekle birlikte Misyoloji, XIX. yüzyılın sonunda otonom bir disiplin hüviyeti kazanabilmiştir. XX. yüzyılın ilk yarısına kadar daha ziyade Almanya, Hollanda, İtalya, İskandinav lkeleri ve Kuzey Amerika'da revaç gören ve buralardaki teoloji okulları, seminerler ve üniversitelerde kendine yer bulan Misyoloji, yüzyılın ikinci yarısından itibaren sadece Batı'da değil, Asya ve Afrika'daki okullarda da kendine yer bulmaya başlamıştır. Bu alışmada Misyoloji'nin otonom bir disiplin olarak ortaya çıkışı, gelişimi ve üniversitelerde kendine yer bulma süreci özetlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Misyonerlik, Misyoloji, Misyolog, Hıristiyanlık, Misyon Eğitimi

HISTORY OF MISSIOLOGY AS AN ACADEMIC DISCIPLINE

Missiology is the academic discipline, which deals with the mission phenomenon from the theoretical and practical points of view, and it researches and records the principles and rules, which govern the work of spreading the Christianity to the whole world and in this direction produces data. Missiology became an autonomous discipline in the end of the 19th century, although its origins can be brought back to 13th century. Until the first half of 20th century, this discipline became popular in Germany, Netherlands, Italy, Scandinavian Countries and North America, and after that it began to gain a position in the theology faculties and seminaries not only in the West but also in Asia and Africa. In this study, it is tried to summarize up the appearance of Missiology as an autonomous discipline, as well as its development and the process of being part of theological curriculum in universities.

Key Words: Missionary, Missiology (Alm., Missionswissenschaft), Missiologist, Christianity, Mission Training

I- GİRİŐ

Bilindiği üzere sahip olduğu kurtuluş mesajının evrensel olduğunu iddia eden her dinsel gelenek, bu mesajı çeşitli adlar altında diğer din mensuplarına ulaştırmayı amaçlar. Hıristiyanlar, bunu "misyonerlik" adı altında yapmaktadır. Karl Barth'ın ifadesiyle sadece tek gerçek din olarak Hıristiyanlığın, misyoner bir din

* Dr., Rize Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, suleyman_turan@hotmail.com

Not: Bu makale, Ondokuz Mayıs niversitesi tarafından PYO.ILH.1904.09.001 koduyla proje olarak desteklenen *Misyon'dan Misyoloji'ye: Misyoloji'nin Hıristiyan Misyon Anlayışına Katkıları* başlıklı doktora tezimizin birinci bölümünde yer alan ilgili kısım dikkate alınarak hazırlanmıştır.

olma yetki, otorite ve dünya dinlerinin karşısına çıkma hakkına sahip (2004: 357) olduğunu düşünen Kilise için misyon, varlığı için gerek duyduğu kan gibidir. Nasıl ki vücut kan olmaksızın hayatta kalamaz ise, Kilise de misyonerlik faaliyeti yürütmediğinde canlılığını yitirir ve hayatta kalamaz (Rheenen, 1996: 31). Bu nedendir ki Kilise, başlangıcından günümüze tüm dünyanın Hıristiyanlaştırılması için yoğun çaba sarf etmekte ve her türlü yola ve stratejiye başvurmaktan geri durmamaktadır. Misyon, Kilise içinde daima var olan bir olgu olmasına rağmen bu olguya yönelik sistematik çalışmaların tarihi çok eskiye gitmemektedir. Burada sistematik çalışmalardan kastımız, misyon fenomeninin, Teoloji alanı içerisinde kendisine bir yer bulan bir disiplin altında ele alınmaya başlamasıdır ki bu, ancak XIX. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşebilmiştir. Yoksa elbette tarihsel süreç incelendiğinde Raymond Lull (1232/6-1315) ve Gisbertus Voetius (1589-1676) gibi bazı isimler tarafından misyon konusunda bir takım sistemli çalışmaların yürütüldüğü görülecektir. Dahası Lull ve Voetius'un misyon disiplininin köklerinin dayandırıldığı kişiler olarak kaynaklarda yer aldıklarını da hatırlatmakta yarar vardır.

Hıristiyanlığın varlık sebebi olan misyon fenomenini, teorik ve pratik tüm yönleriyle ele alan, Hıristiyanlığı yayma işine yön veren prensip ve kuralların bilimsel olarak araştırıldığı ve bu doğrultuda verilerin ortaya konulduğu disipline *Misyoloji* adı verilmektedir. "Misyoloji" sözcüğü, disiplin tesis edildikten sonra 1915 yılında Ludwig J. van Rijckevorsel tarafından literatüre kazandırılan bir kavramdır. Oysa gerek disiplinin tesis edilme sürecinde gerekse disiplin tesis edildikten sonra misyon fenomeninin bilimsel olarak ele alındığı disiplini ifade etmek için *misyon teorisi* ya da *misyonlar teorisi* (Alm. theorie des missionswesens), *misyon bilim* (Alm. missionswissenschaft; İng. mission science) ve *misyon doktrini* (Alm. missionslehre) gibi çeşitli kavramlar kullanılmıştır (Bkz. Turan, 2010: 89-92). Bu kavramların bir kısmı modern yazarlar tarafından hala kullanılmaya devam etmekle birlikte günümüzde disiplini ifade etmek için daha ziyade *misyoloji* sözcüğü tercih edilmektedir.

Teoloji müfredatı içerisinde yer alan Sistematik Teoloji, Pratik Teoloji ve Kilise Tarihi gibi diğer disiplinlere oranla oldukça yeni sayılabilecek ve henüz tam anlamıyla gelişimini tamamlamamış bir disiplin olan Misyoloji'yi bütün yönleriyle keşfetmek için, kısmen işaret edildiği üzere kullanılan literatür başta olmak üzere açıklığa kavuşturulması gereken pek çok husus bulunmaktadır. Bu hususlardan bazıları şunlardır: Teologları ve misyon uzmanlarını, misyon araştırmalarını bağımsız bir disiplin altında yürütmeye sevk eden süreç nasıl gelişmiştir, bu sürecin öncü isimleri kimlerdir, bu isimler disipline yönelik neler söylemişlerdir, disiplini ifade etmek için kullanılan Misyoloji sözcüğü nereden gelmektedir, bu ismin dışında disiplini ifade etmek için hangi sözcükler kullanılmaktadır, disiplinin içeriği, konusu, yapısı, fonksiyonları ve temel özellikleri nelerdir, disiplinin teoloji ve diğer disiplinlerle ilişkisi nasıldır, disiplin bünyesinde ne tür faaliyetler yürütülmektedir, misyonerlikle ilgili hususların Misyoloji disiplini altında sistematik ve bilimsel bir şekilde ele alınışı, Hıristiyan misyon anlayışını nasıl etkilemiştir veya ona ne katmıştır? Kabul edileceği üzere bütün bu sorulara cevap bulmaya çalışmak, hem bir makalenin sınırlarını aşacağı, hem de konu bütünlüğünün dağılmasına neden olacağından bu makalede biz, kendimizi konunun sadece bir boyutuyla sınırlandırma

yoluna gittik. Bu bağlamda bu çalışmada Misyoloji'nin bir disiplin olarak ortaya çıkışı, üniversite müfredatlarında kendine yer bulmaya başlaması ve gelişim süreci, yani tarihçesi inceleme konusu yapılacaktır. Böylelikle konuyla ilgili yapılabilecek diğer çalışmalara da bir kapı aralanmış olacaktır.

II- MİSYOLOJİ'NİN BİR DİSİPLİN OLARAK ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ

Misyoloji disiplinini ele alan çalışmalarda, girişte işaret edildiği üzere, disiplinin kökleri XIII. yüzyılda yaşayan Raymond Lull'a kadar geri götürülmekle birlikte, (Bkz. Oborji, 2005: 74; Buono, 2006: 34) disiplinin ortaya çıkışına yön veren asıl sürecin XVIII. yüzyılın sonundan itibaren oluşmaya başlayan dünya misyonuna yönelik uyanışla başladığı ve XIX. yüzyılın ilk yıllarından itibaren önemli adımlar atıldığı söylenebilir. 1800 yılında Tübingen Üniversitesi'nde J. F. Flatt tarafından misyon konusunda ilk akademik derslerin verilmeye başlanması bu adımlardan biridir. Bu derse aralarında Basel Misyon Teşkilatı'nı kuran C. Gottlieb Blumhardt'ın da bulunduğu sadece 4 kişi katılmıştır. 1825 yılında F. C. Kraft, Almanya'nın Erlangen Üniversitesi'nde misyon tarihi üzerine bir dizi dersler vermiştir (Myklebust, 1955: 72-73). İlk defa J. T. Leberecht Danz, 1832 yılında *Hıristiyan misyon bilim* (Alm. die Christliche Missionswissenschaft) tabirini kullanmış, Charles Breckenridge de 1836 yılında Princeton Teoloji Seminary'e "Pastoral Teoloji ve Misyon Eğitimi" (Pastoral Theology and Missionary Instruction) profesörü olarak atanmıştır (Myklebust, 1955: 149). Bu isimlerin yanında misyonu akademik çalışmalarının bir parçası yapmak isteyen çok sayıda profesör, sadece misyon üzerine özel dersler vermekle kalmamış, misyonla ilgili konuları kendi spesifik teoloji alanlarında verdikleri derslere de dahil etmişlerdir. F. D. E. Schleiermacher, F. Lücke ve F. A. E. Ehrenfeuchter, bu isimlerin başında gelmektedir (Myklebust, 1955: 75). Hıristiyan teolojisinin Kilise'yi reforme etmek ve Müjdenin yayılmasına katkı sağlamak/yön vermek şeklinde iki görevi bulunduğunu ifade eden (Braaten, 1977: 12). ve Hıristiyan teolojisinin Hıristiyan evenjelizmi ile el ele ilerlemesi gerektiğini savunan Schleiermacher'e göre Hıristiyan teolojisi, ancak Hıristiyan evanjelizminin hizmetçisi ve rehberi olduğu sürece gerçek amacına ulaşabilirdi (Myklebust, 1955: 85). Bu bağlamda o, *misyon teorisi* (Alm. theorie des missionswesens) (Schleiermacher, 1830:126)¹ olarak isimlendirdiği bir disiplinin bütün metotları ve amaçları henüz mevcut olmasa da Teoloji'ye dahil edilebileceğini savunmuş ve dahası kendi düşünce sistemi içerisinde onu Pratik Teoloji alanına dahil etmiştir. Aynı tarihlerde Göttingen'de Lücke ve Ehrenfeuchter, akademik çalışmalarından ayrı olarak misyon öğretimiyle meşgul olmuşlardır. Myklebust, bu iki ismin bilimsel bir misyon teorisi geliştirmeye çalışan ilk kişiler olduklarını belirtmektedir (Myklebust, 1955: 75, 85-86).

* Latince *seminarium* sözcüğünden türeyen İngilizce *seminary* kavramı, özellikle Kuzey Amerika'da yaygın olan, kiliselere bağlı yüksek din eğitimi veren okul tipini ifade etmek için kullanılmaktadır. Çalışmamızda Princeton Theological Seminary ve Hartford Seminary gibi bazı özel okullara atıfta bulunmamız ve bu noktada *seminary* sözcüğünü teoloji okulu, papaz okulu gibi kavramlarla karşıladığımızda karışıklığa mahal verme imkanından dolayı çalışmamızda bu kavramı, tekil olarak geçtiği yerlerde *seminary*, çoğul olarak geçtiği yerlerde ise *seminariler* şeklinde kullanmayı tercih ettik.

¹ İngilizce baskıda *theory of missions* şeklinde çevrilmiştir. Bkz. Schleiermacher, 1850: 202.

Leipzig Misyon direktörü Karl Graul, akademik düzeyde misyon eğitimini Avrupa'ya tanıtma noktasında ilk girişimi yapmış ve 1864 yılında Erlangen Üniversitesi'nde verdiği "*Üniversitedeki Bilimsel Çalışmalarda Hıristiyan Misyonunun Yeri ve Önemi*" (Über Stellung und Bedeutung der Christlichen Mission im Ganzen der Universitätswissenschaften) başlıklı bir konferansta misyon disiplininin üniversite literatürüne dahil edilmesi gerektiğini savunmuştur. Bu disiplinin yavaş yavaş en üst seviyeye ulaştığını ve teoloji içerisinde bir yer talep etme hakkına sahip duruma geldiğini ifade eden Graul, sağlam bir teolojik temel kazanmak için misyonerlerin akademik anlamda dil ve misyon eğitimi almaları ve misyonerlik faaliyetlerinin artık iyi eğitim görmüş bu misyonerler tarafından yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Graul'un bu teşebbüsü, Misyoloji'nin bir disiplin olma yolunda teoloji fakültelerinin kapısını ilk çalışma olarak değerlendirilmektedir (Verkuyl, 1978: 12; Jongeneel, 2002: 29).

Graul'un izinden giden Carl Heinrich Christian Plath, 1867 yılında Berlin Humbolth Üniversitesi'nde misyon alanında dersler vermeye başlamış ve daha sonra bu üniversitede fahri misyon profesörü olmuştur. Plath'ın Berlin'de ders vermeye başladığı yıl Alexander Duff, Edinburgh Üniversitesi bünyesindeki New College'de kurulan Evanjelik Teoloji Kürsüsü ile Aberdeen ve Glasgow'daki bağımsız kilise kolejlerinde misyon üzerine dersler vermekteydi. Duff'ın Evanjelik Teoloji Kürsüsü, türünün ilk örneğiydi. Bu nedenle Duff, "misyon eğitiminin öncüsü" (Paton, 1922) ve "Hıristiyanlık tarihinin ilk misyon profesörü" (Myklebust, 1955: 24) olarak kabul edilir.

Duff'ın Hıristiyanlık tarihinin ilk misyon kürsüsü kabul edilen Evanjelik Teoloji Kürsüsü, deniz aşırı ülkelerde yürütülecek misyon faaliyetlerine yönelikti. Nitekim Duff, yaptığı açılış konuşmasında kürsünün genel olarak tasarlanmış amacının Hıristiyan olmayan dünyanın Hıristiyan yapılmasına katkı sağlamak olduğunu açıkça dile getirmiştir (Duff, 1867: 11; Ayrıca bkz. Smith, 1879: 304). Bununla birlikte Duff'ın asıl amacı, misyon konularının bilimsel bir şekilde ele alındığı ve misyonerlerin misyon coğrafyası, misyon tarihi, etnoloji, mitoloji, lingüistik gibi çeşitli alanlarda özel bir eğitime tabi tutuldukları bir misyon kürsüsü ya da enstitüsü kurmaktı. Duff, *İç ve Dış Misyon Enstitüsü* (Home and Foreign Missionary Institute) adıyla atıfta bulunduğu böyle bir bölüm kurma idealini gerçekleştirmemiştir. Duff'ın ideali 1896 yılında Halle Üniversitesi'nde açılan ilk misyon bilim (missionswissenschaft) kürsüsüne profesör olarak atanan Gustav Warneck tarafından gerçekleştirilmiştir. Warneck'in çabaları sayesinde Misyoloji, onun ifadesiyle "sadece bir misafir olarak değil, aksine teoloji içerisinde bir meskene sahip" kendine has bir disiplin olarak tesis edilmiştir (Myklebust, 1955: 280). Bu nedendir ki disiplinin kurucusunun Duff değil, Warneck olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Warneck'in izinden giderek 1910 yılında Münster Üniversitesi bünyesinde ilk Katolik Misyoloji kürsüsünü kuran Joseph Schmidlin ise disiplinin Katolik kesimdeki kurucusu kabul edilmektedir. (Verkuyl, 1978: 13; Oborji, 2005: 75-76). Bu noktada şu hususun altı çizilebilir: İlk misyon kürsüsü Duff'un öncülüğünde İskoçya'da kurulmakla birlikte disiplinin tesisi, Warneck ve Schmidlin sayesinde Almanya'da gerçekleşmiştir. Almanların büyük teorisyenler olduklarına dikkat

çeken Neill, Almanya'nın misyon bilimi ortaya çıkaran ülke olmasının şaşırtıcı olmadığını ifade etmiştir (Neill, 1970: 149).

Misyoloji'nin ayrı bir disiplin olarak tesisinde oynadıkları öncü rolden dolayı Warneck ve Schmidlin'in disipline katkıları üzerinde biraz daha ayrıntılı durulması gerektiği kanaatindeyiz.

Gustav Adolf Warneck (1834-1910)², misyon konularıyla bilimsel tarzda ilgilenen ilk kişi olmamakla birlikte, konuyla ilgili en geniş veriler ortaya koyan kişi olma özelliğine sahiptir (Holsten, 1971: 643). Batı'nın sömürgeci yayılışının Hıristiyan misyonunun ilerleyişine hizmet ettiği sürece kabul edilebilir olduğunu düşünen Warneck, modern Batı kültürü temelde dinsiz ve materyalist olduğu için misyonun ilerleyişinin/yönünün oldukça değişken olduğunu, modern Batı ruhunun nüfuz ettiği yerlerde çocuklara özgü saflığın bozulduğunu ve insanların Hıristiyanlıktan uzaklaştığını ileri sürmüştür (Bkz. Ustorf, 2001:31). Bu bağlamda Bowen'in ifadesiyle Warneck, Avrupa'nın sömürgeci yayılışının misyon için kapı aralayacağına, buna karşın misyoner görevin daima sömürgeci anlayıştan bağımsız olarak yürütülmesi gerektiğine inanmıştır (1996: 96). Hıristiyanlığın insanlık, insanlığın da Hıristiyanlık için var olduğunu³ savunarak Müjdenin duyurulmasının Hıristiyanlığın mutlak karakterinin doğal bir sonucu olduğuna işaret eden Warneck, ele aldığı geniş malzemenin misyon biliminin ayrı bir konu olarak ele alınması gerektiğini doğruladığını ve bu malzemenin bilimsel bir disiplin altında ele alınmasının zorunluluk arz ettiğini düşünmüştür. Bu nedenle Halle Üniversitesi'nin teklifini kabul ederek misyon bilim kürsüsüne resmi olarak atanan ilk kişi olmuştur. Üniversitede verdiği ilk derse "*Bir Bilim Olarak Misyonun Teoloji İçerisindeki Yeri*" (Das Bürgerrecht der Mission im Organismus der Theologischen Wissenschaft) başlığını vererek daha başlangıçtan itibaren misyon konularının bağımsız bir disiplin altında ele alınması gerektiğini savunmuştur.⁴

Pratik olmaksızın teorinin kök salamayacağını, buna karşılık teori olmaksızın da pratiğin sonuç vermeyeceğini düşünen (Warneck, 1892: I/9) Warneck, Halle Üniversitesi'nde profesör olduktan sonra Protestan misyonunun kökeni ve gelişimi, Protestan misyon alanları, Katolik ve Protestan misyon anlayışları, misyonun bilim, kültür ve politika ile ilişkisi, Hıristiyan misyon başarıları, Hıristiyan misyonunun problemleri, misyoner teşebbüsün prensip ve metotları gibi misyon biliminin alanı içerisinde yer alan çeşitli konularda dersler vermiştir. Warneck'in verdiği derslerin çoğu halka açık olmakla birlikte bir kısmı özel dersler olarak sınırlandırılmıştır (Myklebust, 1955: 287).

² Gustav Warneck'in biyografisi ve temel görüşleri için bkz. Kasdorf, 1980: 102-107; Kasdorf, 1994a: 373-382; Fiedler, 2000: 1006.

³ İfadenin Almanca aslı şöyledir: "Das Christentum für die menschheit und die menschheit für das Christentum". Warneck, 1892: I/319.

⁴ Olav G. Myklebust, bu dokümandan misyonun *Magna Carta*'sı olarak söz eder. Günümüzdeki anayasal düzene ulaşana kadar yaşanan tarihi sürecin en önemli basamaklarından biri olan ve özgürlük adına imzalanan ilk yazılı antlaşma olan *Magna Carta Libertatum* (Büyük Özgürlükler Sözleşmesi) insanlık için ne denli önemli ise ona göre Warneck'in bu yazısı da Misyoloji alanında o denli bir öneme sahiptir. Bkz. Myklebust, 1955: 286.

Warneck'in *Missionslehre* isimli eseri, Misyojoloji sahasındaki ilk sistematik ve kapsamlı çalışma olarak kabul edilir (Ustorf, 2001: 29). Martin Schlunk, bu çalışmayı bugün okuyan bir kimsenin, onun misyon alanında büyük değişikliklere yol açan etkisini göreceğini ifade eder. Ona göre Warneck'in bu emsalsiz eseri şu ana kadar aşılamamıştır (Schlunk, 1934: 399). Warneck, Reinhold Grundemann ve Theodor Christlieb ile birlikte 1874 yılında *Allgemeine Missions Zeitschrift* (Genel Misyon Dergisi) isimli dergiyi kurmuştur. Warneck, türünün ilk örneği olan ve misyona ilişkin konuların bilimsel açıdan tartışıldığı bir forum görevi gören bu derginin 37 sayısında editör olarak görev yapmış ve misyonun teorik ve pratik boyutları üzerine yazdığı yazılar ile misyon bilime katkı sağlamaya çalışmıştır. Bu dergi, Almanya, Amerika, Hollanda ve İskandinav ülkelerinde yayın hayatına başlayacak benzer diğer periyodik dergilere de örneklik teşkil etmiştir (Myklebust, 1955: 291).

Ömrü boyunca misyon biliminin, teoloji içerisinde bağımsız bir disiplin olarak yer alması için mücadele eden Warneck'in temel amacı, misyon bilimini üniversite müfredatının bir parçası yapmaktır. O, bu amacını yaşamı esnasında gerçekleştirmiştir (Kasdorf, 1980: 104). Warneck, çalışmalarıyla misyon bilime yaptığı önemli katkılara rağmen hayatının sonuna doğru kaleme aldığı eserinin önsözünde şu mütevazı ifadelerle yer vermiştir:

Birisinin bu önemli işi üzerine alma noktasında ilk olması gerekiyordu. Ben birinciyim. Umarım 'büyük işlerde istemek yeterlidir' (*in magnis voluisse satis est*) denilerek hatırlanırım. İzimden yürüyenler benim çalışmamı geliştireceklerdir (Warneck, 1892: VIII).

Warneck'in ölümünden bir çeyrek asır sonra Martin Schlunk, misyon teorisi ve pratiği alanında yaşanan tüm gelişmelerin onun mirasına dayandığını belirterek Warneck'in yukarıdaki temennisinin gerçekleştiğini ifade etmiştir (Schlunk, 1934: 396).

Disiplinin tesisi sürecinde Warneck'in yanında kaynaklarda adından söz ettiren ikinci öncü isim Joseph Schmidlin (1876-1944)'dir.⁵ Bir müddet Münster Üniversitesi'nde Kilise Tarihi profesörü olarak görev yapan ve bu esnada misyon üzerine de dersler vermeye başlayan Schmidlin, 1914 yılında bu üniversitede Katolik üniversiteleri içinde türünün ilk örneği olan Misyojoloji kürsüsünün açılmasını sağlamıştır. Bu nedenle o, "Katolik Misyojolojisi'nin babası ve kurucusu" kabul edilmektedir (Bkz. Müller, 1994: 404-405).

Schmidlin, görüşlerini büyük oranda Warneck'in etkisi altında geliştirmiştir. Nitekim *Katolik Misyon Teorisi* (Catholic Mission Theory) isimli eserinin önsözünde bu hususa şöyle işaret etmektedir:

Ana kurucu, Gustav Warneck'in tabiri caizse Protestan Misyon teorisinin temelini teşkil eden eserine [Evangelische Missionslehre] olan borcu-

⁵ Bazı kaynaklarda ismi Josef şeklinde de nakledilmektedir. Doğum yeri olan Alsace, günümüzde Fransa sınırları içerisinde yer almakla birlikte, Schmidlin'in dünyaya geldiği XIX. yüzyılın ikinci yarısında Almanya'ya bağlı idi. Bu anlamda Schmidlin, Fransa değil Almanya doğumludur. Joseph Schmidlin'in biyografisi ve görüşleri için bkz. Müller, 1980: 109-113; Bevans, 2000: 856; Ustorf, 2001: 221-222; Buono, 2006: 43-44.

mu/yükümlülüğümü ifade etmek zorundayım. Warneck'in tüm metodolojik planı, o kadar yararlı ve uygundu ki onun biçimi büyük oranda benimsendi. Bununla birlikte Katolik ideolojisine/misyolojisine bir temel tesis etmek amacıyla belirli konularda bağımsız yaklaşımlar ortaya konuldu. Bu yüzden sanırım hiç kimse yazarı [beni] yapısal anlamda büyük oranda Warneck'in eserinin taslağına dayanmakla suçlamayacaktır (Schmidlin, 1933: VI-VII).

Schmidlin, *misyon bilimi* (*Alm. Missionswissenschaft*) Hıristiyanlığı yayma işine yön veren prensip ve kuralların bilimsel olarak araştırılması ve ifade edilmesi şeklinde tarif etmiştir (Schmidlin, 1925: 2). Her pratiğin temelde o pratiğin ortaya çıkmasını sağlayan ve onu düzene koyan bir tasarıya/plana dayanmak gerektiği savından hareketle Schmidlin, Hıristiyanlık ve Hıristiyan misyonunun ortaya çıktığı andan itibaren aslında misyon teorisinin de var olduğunu belirtmektedir (Schmidlin, 1933: 6). Schmidlin, tıpkı pastoral teolojinin papazlar için çok gerekli ve önemli oluşu gibi meşgul oldukları alanla ilgili özel bilim dalı olarak misyon bilimin de misyonerler için o denli gerekli olduğunu düşünmektedir. Warneck'in Katoliklerin kendine özgü bir misyon branşına sahip olmadığı yönündeki iddiasının aksine Schmidlin, Katolik misyon biliminin misyon aktivitesine yön verme, yani Hıristiyanlığın yayılışına katkı sağlama noktasında kendi kuralları ve prensiplerine sahip olduğunu vurgulamıştır (Warneck, 1892: 59). Bununla birlikte o, Katolik çevrelerde misyonun sistematik olarak nadiren ele alındığını da kabul etmektedir. Zira Katolik Kilisesi için misyon bir zorunluluk ifade ettiği ve misyoner aktivite de kesintisiz olarak sürdürüldüğü için konuya bilimsel açıdan yaklaşma gereği ve ihtiyacı duyulmamıştır. Ayrıca ona göre Kilise ve papaların resmi emir ve talimatlarının anlık ihtiyaçları karşılması, misyon alanlarının genişlemesi ve farklı topluluklarla karşılaşılmasının tek düze bir misyon teorisi üretmeyi imkansız kılması ve yine uzmanların bu alana çok fazla ilgi göstermemeleri gibi diğer bazı etkenler de bunda etkili olmuştur. Protestan kesimde ise misyon olgusuna bilimsel açıdan yaklaşma ihtiyacı daha fazla hissedilmiştir. Bu nedenle Protestanlar, teorik çalışmalara daha önce başlamış ve Katolıklere oranla daha fazla yol kat etmişlerdir (Schmidlin, 1933: 5-6).

Üniversite'de misyon grupları kurmak suretiyle üniversite öğrencileri arasında misyona yönelik ilginin artmasını sağlamaya çalışan Schmidlin, öğretmenler, göreve çıkacak misyonerler ve dini gruplar için misyon çalışma haftaları düzenleyerek ve yine papazlara yönelik misyon kursları ve konferansları tertip ederek üniversite bünyesindeki Misyoloji kürsüsüne işlevsellik kazandırmaya çalışmıştır. Bu anlamda Münster Üniversitesi bünyesinde *Akademik Misyon Birliği* (Akademischer Missionsverein) ve *Münster Misyoner Papazlar Birliği* (Missionsvereinigung des Münsterschen Diözensanklerus)'nin kurulmasına öncülük etmiştir. Aslında onun hedefi misyon tarihi, misyon teorisi, misyon metodolojisi, mukayeseli din çalışmaları, etnoloji ve linguistik gibi alanlarda eğitim-öğretim ve araştırmaların yapılacağı bir Misyoloji enstitüsü tesis etmektir. Ancak böyle bir üniversite enstitüsü tasarısını hayata geçirememiştir (Müller, 1994: 405).

Schmidlin, 1911 yılında kurduğu ve 1937'ye kadar editörlüğünü yaptığı *Misyon Bilim Dergisi* (Zeitschrift für Missionswissenschaft)'nin yanında *Akademik Misyon Magazini* (Akademische Missionsblätter), *Rahipler ve Misyon* (Priester und

Mission) ve *Katolik Teoloji Dergisi* (Zeitschrift für katholische Theologie) gibi dergilerde yazdığı makaleleriyle misyon bilime ve Katolik Misyolojisi'ne katkı sağlamaya çalışmıştır (Müller, 1980: 110). Yine 1911 yılında *Uluslararası Bilimsel Misyon Araştırmaları Merkezi* (Internationales Institut für Missionswissenschaftliche Forschungen)'ni kurmuştur. Bu merkez hem *Misyon Bilim Dergisi* (Zeitschrift für Missionswissenschaft) hem de *Misyon Bibliyografyası* (Bibliotheca Missionum) dergilerinin yayınlanmalarına büyük destek sağlamıştır (Müller, 1994: 405).

Schmidlin'in Misyoloji'ye katkısı, öğrencisi Anton Freitag (1882-1968) tarafından yıllar önce şu sözlerle dile getirilmiştir:

Alman misyologların erdemi, sadece bilimsel/akademik alanda misyona yaptıkları katkıları sebebiyle değil, dahası misyolojik çalışmaları vasıtasıyla misyon algısı üzerine de yoğunlaşmaları nedeniyledir. O (Schmidlin), Katolik dünya misyonu üzerinde büyük etkide bulunmuştur. Misyon araştırmaları/çalışmalarındaki muazzam ilerleme... Schmidlin'in öncü rolü sayesinde gerçekleşmektedir (Müller, 1994: 402).

Münster Misyoloji Okulu, Misyoloji kürsüsünde Schmidlin'in halefi olan Thomas Ohm da, Misyoloji ve misyon tarihinin Schmidlin'siz düşünülmemeyeceğini ifade ederek onun önemine vurgu yapmıştı (Müller, 1994: 407). Schmidlin'in Misyoloji alanındaki konumu ve önemi günümüzde misyologlar tarafından takdir edilmeye halen devam etmektedir (Oborji, 2005: 96; Seumois, 1961: 126).

Ortaya koymaya çalışıldığı üzere XIX. yüzyılın başlarından itibaren misyon alanına giren konuların bilimsel bir disiplin altında ele alınması gerektiği çeşitli şekillerde dile getirilmekle birlikte disiplinin tesisi sürecinde bir gecikme yaşanmıştır. Bosch ve Oborji, bu gecikmeyi benzer ifadelerle şu şekilde izah etmektedir: Yüzyıllar boyunca Teoloji, alt branşlarına ayrılmadan tek bir disiplin olarak varlığını sürdürmüştür. Aydınlanma'nın etkisiyle Teoloji bir takım alt dallara ayrılmakla birlikte bu bölünme misyon çalışmalarının kendine özgü bağımsız bir disiplin altında yürütülmesini sağlayacak kadar geniş kapsamlı olmamıştır. Başlangıçta pratik ve teorik olmak üzere iki alana ayrılan Teoloji, yavaş yavaş gelişmeye devam ederek Kutsal Kitap disiplini (metin), Kilise Tarihi (tarih), Sistemik Teoloji (teori) ve Pratik Teoloji (uygulama) olmak üzere dört alana ayrılmıştır. Bu alt branşlardan üçü teorik/saf (pure) disiplinler olarak varlığını sürdürürken Pratik Teoloji, kiliseyi iletme rolü üstlenmiştir. Bu bağlamda misyon, bütünüyle sınırda biryerlerde kalmış ve zikredilmeyi hak edecek teolojik bir ilgi uyandırmamıştır (Oborji, 2005: 76-77; Bosch, 2004: 489-490). Bunun neticesidir ki misyon çalışmalarının bir disiplin altında ele alınmaya başlanması zaman almıştır.

Misyoloji'nin bir disiplin olarak ortaya çıkışının geç gerçekleşmesinin yanında disiplin olarak tesis edildikten sonra ilk başlarda özellikle teologların disipline yönelik negatif bir tavır içinde olduklarını ifade etmek gerekir. Nitekim Bosch'un belirttiğine göre teologların önemli bir bölümü, Misyoloji kürsülerine tahsis edilen profesörlük kadrolarını genellikle tasvip etmemiş ve Misyoloji kürsüleri Tahiti, Tahran ve Timbuktu gibi bölgelerde misyonerlik yapan emekli misyonerler tarafından işgal edilmeye başlayınca meslektaşlarıyla aralarına mesafe koymuşlardır (Bosch, 2004: 492).

III- MİSYOLOJİ'NİN ÜNİVERSİTELERDE KENDİNE YER BULMAYA BAŞLAMASI VE MODERN DÖNEMDEKİ GELİŞİMİ

1910 yılında Edinburgh'da düzenlenen Dünya Misyon Konferansı'nı takiben misyon alanında güçlü bir güdülenme yaşanmıştır. Bu konferansın yarattığı etkinin yanı sıra kiliseler ve misyon teşkilatlarından ve hatta Oberji'nin ifadesine göre Amerika'da öğrenciler, Almanya'da ise hükümetlerden gelen talepler doğrultusunda Warneck ve Schmidlin'in örneklikleri başka yerlerde de takip edilir olmuştur (2005: 76). Nitekim II. Dünya Savaşı'na kadar süren süreçte çok sayıda teoloji fakültesi ve seminary bünyesinde misyon bölümleri açılmaya başlanmıştır. Edinburgh Konferansı öncesi ve sonrasında seminary ve teoloji okullarında misyon kürsüleri ve bölümlerinin tesis edilmesi, Scherer'in ifadesine göre büyük oranda misyon çalışmalarına gösterilen pragmatist bir yaklaşımın yansımasıdır. O, 1910 öncesi süreçte cemaatler ve mezhepler içerisinde misyona gösterilen ilgiye bir cevap mahiyetinde misyon kürsüleri ve bölümlerinin kurulduğunu, buna mukabil 1920 ve sonrasında ise ilgili birimlerin tesisinin büyük oranda misyon teşkilatlarının yönlendirmesi neticesinde gerçekleştiğini belirtmektedir (1985: 447).

XX. yüzyılın başından itibaren Misyoloji, özellikle Almanya'da büyük ilgi görmeye başlamıştır. Misyoloji'nin Almanya'da bu denli revaç bulmasında Misyoloji'nin Alman öncüleri Warneck ve Schmidlin'in yanı sıra zikredilmeyi hak eden pek çok önemli isim vardır. Bu isimlerin başında Warneck'in halefi olarak Halle Üniversitesi misyon kürsüsünde 1908-1925 yılları arasında dersler veren Gottlob Haussleiter zikredilebilir. Berlin Üniversitesi'nde 1914 yılında tesis edilen Misyon kürsüsüne atanan ve 1921-1930 yılları arasında kadroyu işgal eden Julius Richter ikinci önemli isimdir. Bir diğer önemli isim, 1928 yılında Tübingen Üniversitesi'nde kurulan misyon kürsüsüne atanan ve 1948 yılına kadar burada dersler veren Martin Schlunk'tur. Göttingen Üniversitesi'nde Kilise Tarihi profesörü olarak misyon dersleri de veren Carl Mirbt ve 1929 yılından itibaren Hamburg Üniversitesi'nde misyon dersleri veren Walter Freytag zikredilmeyi hak eden diğer isimlerdir. Bu isimlerin etkisi altında kurulan *Alman Misyon Bilim Topluluğu* (Deutsche Gesellschaft für Missionswissenschaft), 1968 yılında Misyoloji'nin öncüsü Warneck onuruna bir anma toplantısı düzenlemiş ve disipline gereken önemin verildiğini göstermeye çalışmıştır. Marburg Üniversitesi, 1950 yılında Misyoloji'yi her teoloji öğrencisinin almak zorunda olduğu bir ders haline getirmiştir. 1960'lardan itibaren ise Misyoloji, artan bir şekilde Alman teoloji okullarında yer bulmaya başlamıştır. Bu okulların misyon bölümlerinde hem Horst Bürkle, Gerhard Rosenkranz gibi teologlar hem de Peter Beyerhaus, George Vicedom gibi misyologlar görev yapmışlardır (Myklebust, 1957: 102-105; Verkuy, 1978: 13-14).

Almanya'nın dışında Misyoloji alanında yoğun çalışmaların yürütüldüğü bir diğer önemli ülke Hollanda'dır. 1920'li yıllardan itibaren üç önemli devlet üniversitesi Leiden, Groningen ve Utrecht'de Hollanda Reform Kilisesi Sinodu tarafından atanan profesörler tarafından misyon tarihi dersleri vermeye başlanmıştır. 1938 yılında Kampen'deki Teoloji Koleji ve Amsterdam Free Üniversitesi (Free University in Amsterdam) bünyesinde misyon kürsüleri kurulmuş ve profesörlük kadroları ihdas edilmiştir. J. H. Bavinck, F.E. Daubanton ve J. C. Hoekendijk gibi önemli misyologlar bu kürsülerde dersler vermiştir (Verkuy, 1978: 14).

Disiplinin modern dönemdeki gelişimi bağlamında Almanya ve Hollanda ekolünün önemli bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür. Ancak bu ülkelerin dışında özellikle İtalya, İsveç ve İsviçre XX. yüzyılın başından itibaren üniversitelerde Misyoloji eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülmesi noktasında önemli adımlar atan diğer önemli ülkeler olmuşlardır.⁶ İtalya'da 1932 yılında Roma Gregorian Üniversitesi (Pontificia Università Gregoriana) bünyesinde bir Misyoloji Fakültesi, 1933 yılında ise Urbanian Üniversitesi (Pontificia Universitas Urbaniana)'nde bir *Bilimsel Misyon Enstitüsü (Scientific Missionary Institute)* kurulmuştur. 1986 yılına kadar Urbanian Üniversitesi'ndeki misyon eğitim ve öğretim faaliyetleri bu enstitü altında yürütülmüş, bu tarihte enstitü, Hukuk ve Misyoloji olmak üzere iki ayrı fakülteye bölünmüştür. İsveç'te 1919 yılında Lund Üniversitesi'nde Misyon Tarihi öğretim üyeliği pozisyonu, 1930 yılında ise Uppsala Üniversitesi'nde Misyon Tarihi ve Uzak Doğu Dinleri profesörlük kadrosu ihdas edilmiş ve misyon dersleri verilmeye başlanmıştır (Myklebust, 1957: 145-160). İsviçre'de ilk defa 1910 yılında Basel Üniversitesi'nde bir misyon öğretim üyeliği kadrosu ihdas edilmiştir. Bu kadronun ilk sahibi, daha önce Hindistan'da misyonerlik yapan bir misyon müfettişi olan J. Frohnmeyer olmuştur. İsviçre'de Karl Barth, Emil Brunner ve Johannes Dürri gibi İsviçreli teologlar misyon problemlerini tartışmaya yönelik aktif bir ilgi duymuş ve alanın literatürüne önemli katkılar sağlamışlardır (Myklebust, 1957: 119-122; Verkuy, 1978: 61-62).

Amerika'da XX. yüzyılın ilk yıllarından itibaren teoloji okulları ve seminarilere Misyoloji bölümleri dahil edilmeye başlanmıştır (Beaver, 1976: 83). 1906 yılında Yale Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde bir misyon kürsüsü tesis edilmiştir. 1914 yılında kürsünün adı, eşi ve oğlu tarafından bağışlanan büyük bir meblağ karşılığında D. Willis James Misyon Kürsüsü şeklinde değiştirilmiştir. Bu kürsü, seminary öğrencilerinde misyona yönelik bir ilgi geliştirme ve deniz aşırı ülkelerde misyonerlik yapacak insanlara eğitim sağlamak şeklinde iki yönlü amaç için hizmet vermiştir (Myklebust, 1957:80-81; Hogg, 1987: 493). 1904 yılından itibaren Hartford Seminary bünyesinde misyon dersleri verilmeye başlanmış, 1911 yılında ise *Hartford Misyon Okulu (Hartford School of Missions)* kurulmuştur. Bu okulun adı daha sonra *Kennedy Misyon Okulu (Kennedy School of Missions)* şeklinde değiştirilmiştir. 1914 yılında New York'taki Union Theological Seminary bünyesinde *Dış Hizmet Bölümü (Department of Foreign Service)* adlı bir misyon bölümü tesis edilmiştir. Daha önce Hindistan'da misyoner olarak çalışan Daniel J. Flemming, yeni bölümü organize etmek üzere buraya atanmış, 1915 yılından itibaren onun öncülüğünde bölümde eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülmeye başlanmıştır. Yine bir diğer önemli okul, Princeton Teoloji Seminary (Princeton Theological Seminary)'de 1914 yılında *Din Tarihi ve Hıristiyan Misyonu (History of Religion and Christian Missions)* adlı yeni bir kürsü kurulmuştur. 1915 yılında eğitim-öğretime başlayan bölümün yöneticiliğini 1930 yılında İslam üzerine çalışmalarıyla tanınan Samuel Zwemer üstlenmiştir (Myklebust, 1957: 84-91).

⁶ Avrupa'nın çeşitli ülkelerindeki girişimler için bkz. Myklebust, 1955: 103-134; Verkuy, 1978: 26-63; Buono, 2006: 45-54.

1920'li yıllarda Chicago Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Berkeley Baptist İlahiyat Fakültesi, Evanjelik Teoloji Seminary ve Duke Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin de yer aldığı 11 okulda daha misyon bölümleri kurulmuştur (Myklebust, 1957: 72). 1940'lara gelindiğinde Amerika'da çeşitli adlarla anılan Misyoloji bölümünün bulunmadığı çok az teoloji fakültesi ve seminary kalmıştı. Nitekim 1934 yılı için verilen bir istatistikte Amerika'da araştırma yapılan 57 okulun 55'nde misyon ve mukayeseli din dersleri verildiği ifade edilmektedir. Bu okullardaki misyon derslerinin % 34,6'nı misyon tarihi dersleri teşkil etmiştir (Myklebust, 1957: 67; Hogg, 1987: 492). 1966'larda Amerika'da yaklaşık 100 seminary ve teoloji okulunda misyon üzerine dersler verildiği, bu rakamın 1989 yılında 150'ye ulaştığı belirtilmektedir. Yine aynı tarihlerde Afrika'daki 76 teoloji fakültesinin 13'nde Misyoloji departmanı ve kürsüsü mevcuttu (Kasdorf, 1994b: 71-73).

Bugün büyük çoğunluğu Kuzey Amerika'da olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerinde teoloji, ilahiyat ve misyoloji fakülteleri ve seminary tipi teolojik yapılanmalar bünyesinde sunulan Misyoloji programlarında misyon eğitim-öğretimi ve araştırma faaliyetleri sürdürülmektedir.

Modern dönemde Misyoloji'ye katkı sağlayan en önemli hususlardan biri olarak *Amerikan Misyoloji Topluluğu* (*American Society of Missiology*, ASM), *Evanjelik Misyoloji Topluluğu* (*Evangelical Missiological Society*, EMS) ve *Uluslararası Katolik Misyologlar Birliği* (*International Association of Catholic Missiologists*, IACM) gibi Misyoloji toplulukları ve faaliyetlerine de işaret etmek gerekir.

Amerikan Misyoloji Topluluğu, 1972 yılında kurulmuş ve 1973 yılından itibaren *Missiology: An International Review* adlı dergiyi yayınlamaya başlamıştır. Sonraki süreçte özellikle Amerika'da pek çok seminary bünyesinde misyoloji doktora programlarının açılmasına rehberlik eden topluluk, faaliyetlerini ve yayınlarını günümüzde de sürdürmektedir. Çoğunluğunu misyon profesörlerinin oluşturduğu 600'den fazla üyesi bulunan Amerikan Misyoloji Topluluğu, temel çabalarını; 1) Kilise'nin misyoner boyutuna dair teolojik, tarihsel, sosyal ve pratik meselelere bilimsel açıdan yaklaşılmasını desteklemek, 2) Misyoloji alanındaki çalışmalarını diğer disiplinlerle ilişkilendirmek, 3) Misyoloji'yle ilgili aktivite ve araştırmalarla ilgilenen birey ve kurumlar arasındaki işbirliğini artırmak, 4) Misyoloji'yle ilgilenenler arasındaki karşılıklı işbirliği ve veri alışverişini kolaylaştırmak ve 5) Hıristiyan misyonerliğine dair araştırma ve yayın faaliyetlerini teşvik etmek şeklinde tarif etmektedir. Beşinci madde kapsamında Amerikan Misyoloji Topluluğu, Orbis Books yayınevi ile işbirliği içerisinde, *ASM Series* adı altında 30'dan fazla monografi çalışması yayınlamıştır. Aynı şekilde 1993 yılından itibaren *The ASM Dissertation Series* adı altında Misyoloji alanında yapılan tezlerin yayınlanmasına da başlanmıştır. Başlangıçta University Press of Amerika tarafından basılan çalışmalar, 2006 yılından itibaren *ASM Scholarly Monograph Series* adı altında Wipf & Stock Publishers tarafından yayınlanmaya devam etmektedir.⁷

Misyoloji'nin gelişimine önemli katkılar sağlayan ikinci topluluk, *Evanjelik Misyoloji Topluluğu*'dur. Bu topluluğun kökleri 1967'lere dayanmaktadır. 1967'de

⁷ Topluluk ve faaliyetleri hakkında bilgi için resmi sitesine bakılabilir. Bkz. <http://www.asweb.org/> (01.11.2010).

misyon alanındaki eğitim-öğretim, araştırma ve yayın faaliyetleri gibi hususlarda evanjelikler arasında bir işbirliği ve koordinasyon sağlanması hususunu görüşmek üzere birkaç misyon profesörü Illinois'de bir araya gelir. 3 Ekim 1968 yılında ise ilk adım atılarak Evanjelik Misyon Profesörleri Birliği (Association of Evangelical Professors of Missions) kurulur. Kasım 1990 yılında birlik, Evanjelik Misyoloji Topluluğu (Evangelical Missiological Society) adıyla yeniden organize edilir ve faaliyetlerini sürdürür. Resmi sitesinde EMS'nin amacı, "Evanjelik Misyoloji Topluluğu'nun amacı, misyon mefhumları ve stratejileri araştırmak, değerlendirmek ve tüm dünyadaki kiliseler, misyon teşkilatları ve misyon eğitimi verilen okullara esaslı misyon teorisi ve pratiği önermek suretiyle dünyanın Hıristiyanlaştırılması gayesini iletme" şeklinde tarif edilmektedir. Bugün, misyologlar, misyon yöneticileri, öğretmenler, misyolojik meselelere ilgi duyan kilise yetkilileri ve Misyoloji öğrencilerini kapsayan 400'ün üzerinde üyesi bulunan EMS, yılda üç kez *Occasional Bulletin* adlı dergiyi de yayınlamaktadır.⁹

Misyoloji'ye katkı sağlayan bir diğer topluluk Katolik kesimde oluşturulan *Uluslararası Katolik Misyologlar Birliği'dir*. Birlik, Pontifical Gregorian ve Urbanian Üniversitelerinde görev yapan bir kaç misyoloji profesörünün çabaları sonucu olarak ortaya çıkan bir yapıdır. Bu profesörlerin çabaları sonucunda 1996 yılında iki üniversitenin misyoloji bölümlerinin dekanları Paolo Giglioni (Urbanian) ve Fr. Jesus López-Gay (Gregorian), eski öğrencileri ve dünyanın çeşitli bölgelerinde yer alan misyologlara mektuplar yazarak daha geniş çaplı bir konsersuyum sağlamaya çalışır. 1997 yılında sayıları az da olsa bazı misyologların bir araya gelmesi sağlanır ve temel yapılanma oluşturulur. Urbanian Üniversitesi'nin ortaklığıyla 2000 yılında düzenlenen Uluslararası Misyoloji Kongresi'nin sonunda birlik, en geniş katılımlı toplantısını düzenler ve bu toplantıda Uluslararası Katolik Misyologlar Birliği'nin statüsü onaylanarak ilk yönetim kadrosu seçilir. Bu tarihten itibaren birlik, misyolojik araştırma, çalışma ve eğitimle ilgili faaliyetleri desteklemeye ve Katolik misyologlar arasındaki işbirliğini geliştirmeye dönük faaliyetlerini sürdürmektedir.¹⁰

IV- SONUÇ

Misyoloji disiplininin öncülüğünü Protestanlar yapmıştır. Schmidlin'in konuya yönelik açıklaması, aslında hem bu durumun, hem de böyle bir disipline niçin ihtiyaç duyulduğu sorusunun cevabı niteliğindedir. Katolik Kilisesi için misyonun varlık sebebi olarak görülmesi ve bunun neticesinde kesintisiz olarak misyonerlik faaliyetleri yürütülmesi ve yine Kilise ve papaların resmi emir ve talimatlarının anlık ihtiyaçları büyük oranda karşılaması konuya bilimsel açıdan yaklaşma gereği ve ihtiyacı hissettirmemiştir. Milli kilise ve evrensel misyon düşüncesi arasındaki içsel çatışmanın ötesine geçerek, XVIII. yüzyılın sonundan itibaren başlatılabilecek modern misyon hareketiyle misyon alanına damgasını vurmaya isteyen Protestan kesimde ise misyon olgusuna bilimsel açıdan yaklaşma ihtiyacı daha fazla hisse-

⁸ <http://www.emsweb.org/about-us> (01.11.2010).

⁹ <http://www.emsweb.org/> (01.11.2010).

¹⁰ <http://www.iacm-aimc.com> (01.11.2010).

dilmiştir. Hem yeni tesis edilen otonom kiliselerde çalışacak yerel liderlerin ve misyonerlerin eğitimi meselesi, hem de ortaya çıkan yeni problemlere çözüm üretme ihtiyacı Misyoloji disiplininin ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır. Nitekim XIX. yüzyılın ilk yıllarından itibaren misyon eğitim-öğretimi ve araştırmalarının yürütüleceği ayrı bir disiplinin tesisine yönelik önemli girişimlerde bulunulmuştur. Misyoloji'nin formel bir disiplin olarak tesisine giden yolda 3 temel adımdan söz etmek mümkündür:

1- İlk defa F. D. Schleiermacher, "misyon teorisi" adıyla söz ettiği disiplini, Teoloji'nin ayrı bir bölümü olarak telakki ettiği Pratik Teoloji alanına dahil etmiştir.

2- A. Duff, 1867 yılında Edinburgh'da deniz aşırı ülkelerde faaliyet yürütecek misyonerlerin eğitildiği "Evanjelik Teoloji" kürsüsünü kurmuştur.

3- Gustav Warneck, 1896 yılında Halle Üniversitesi'nde açılan "Misyon Bilim" kürsüsüne atanmıştır. Avrupa Kıtası'ndaki ilk resmi Misyoloji kürsüsü olan bu kürsünün profesörlük kadrosunu 1908 yılına kadar Warneck işgal etmiştir.

XIX. yüzyılın sonlarına doğru artan çabalar ve özellikle de Warneck ve onun örnekliğinden hareketle Katolik kesimde ilk Misyoloji kürsüsünü kuran Schmidlin'in yoğun gayretleri sayesinde Misyoloji, bağımsız bir disiplin olarak ortaya çıkmış ve teoloji bölümleri içerisinde kendine yer bulmaya başlamıştır.

1910 yılında Edinburgh'da düzenlenen Dünya Misyon Konferansı'nda yaşanan güdülenme ve misyonda eğitimin rolüne yapılan vurgu, kiliseler ve misyon teşkilatlarını harekete geçirmiş ve bunun sonucunda önce Almanya, Hollanda ve İskandinav ülkelerindeki teoloji okullarında daha sonra da Amerika ve Kanada'daki seminary ve ilahiyat okullarında Misyoloji bölümleri tesis edilmiştir. Zamanla bu bölümlerin bir kısmı Dünya Hıristiyanlığı (World Christianity), Karşılaştırmalı Teoloji (Comparative Theology), Ekümenik Teoloji (Ecumenical Theology) vb isimler altında varlıklarını devam ettirmiştir. XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren evanjeliklerin Misyoloji eğitimine artan bir şekilde müdahil olmaya başlamalarının disiplini yeni bir takım metodolojik yaklaşımların, eleştirel bakış açılarının ve uzmanlık alanlarının dahil edilmesini sağladığını ve dolayısıyla disipline yeni bir ivme kazandırdığı söylenebilir. Yine XX. yüzyılın ikinci yarısından sonra oluşturulan *Amerika Misyoloji Topluluğu*, *Evanjelik Misyoloji Topluluğu* ve *Uluslararası Katolik Misyologlar Birliği* gibi topluluklar, disiplinin gelişimine önemli katkılar sağlamış ve sağlamaya da devam etmektedir. Bugün gelinen nokta itibarıyla sadece Kuzey Amerika ve Avrupa'da değil Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki teoloji okullarının birçoğunda Misyoloji eğitiminin ve araştırmalarının yapıldığı bölümlerin yer aldığını ifade etmek gerekir.

KAYNAKÇA

Barth, Karl (2004). *Church Dogmatics, I.2: The Doctrine of the Word of God*, London and New York: T&T Clark International.

Beaver, R. Pearce (1976). "The American Protestant Theological Seminary and Missions: An Historical Survey", *Missiology: An International Review*, 4/1, ss. 75-87.

- Bevans, Stephen B. (2000). "Schmidlin, Josef", *Evangelical Dictionary of World Missions*, A. Scott Moreau (ed.), Grand Rapids Michigan: Baker Book House, s. 856.
- Bosch, David J. (2004). *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*, Maryknoll New York: Orbis Books, 2004.
- Bowen, Roger (1996). *So I Send You: A Study Guide to Mission*, London: Society for Promoting Christian Knowledge.
- Braaten, Carl E. (1977). *The Flaming Center: A Theology of the Christian Mission*, Philadelphia: Fortress Press.
- Buono, Giuseppe (2006). *Missiology: Theology and Praxis*, Marco Bagnarol (trans.), Nairobi: Paulines Publication Africa.
- Duff, Alexander (1867). *Evangelistic Theology. An Inaugural Address Delivered in the Common Hall of the New College, Edinburgh, on Thursday, 7 th November 1867*, Edinburgh: John Johnstone.
- Fiedler, Klaus (2000). "Warneck, Gustav", *Evangelical Dictionary of World Missions*, A. Scott Moreau (ed.), Grand Rapids Michigan: Baker Book House, s. 1006.
- Hogg, William Richey (1987). "The Teaching of Missiology: Some Reflections on the Historical and Current Scene", *Missiology: An International Review*, 15/4, ss. 487-506.
- Holsten, W. (1971). "Warneck, Gustav", *Concise Dictionary of the Christian World Mission*, Stephen Neill, Gerald H. Anderson, John Goodwin (ed.), London: Lutterworth Press, London: Lutter Worth Press, ss. 643-644.
- Jongeneel, Jan A. B. (2002). *Philosophy, Science and Theology of Mission in the 19th and 20th Centuries, Part I: The Philosophy and Science of Mission*, Berlin: Peter Lang.
- Kasdorf, Hans (1980). "The Legacy of Gustav Warneck", *Occasional Bulletin*, 4/3, ss. 102-107.
- Kasdorf, Hans (1994a). "Gustav Warneck (1834-1910): Founder of the Scholarly Study of Missions", *Mission Legacies: Biographical Studies of Leaders of the Modern Missionary Movement*, Gerald H. Anderson vd. (ed.), Maryknoll: Orbis Books, ss. 373-382.
- Kasdorf, Hans (1994b). "Current State of Missiology: Reflections on Twenty-five Years 1968-1993", *Direction*, 23/1, ss. 61-81.
- Muller, Karl (1980). "The Legacy of Joseph Schmidlin", *Occasional Bulletin of Missionary Research*, 4/3, ss. 109-113.
- Muller, Karl (1994). "Joseph Schmidlin (1876-1944): Pioneer of Catholic Missiology", *Mission Legacies: Biographical Studies of Leaders of the Modern Missionary Movement*, Gerald H. Anderson vd. (ed.), Maryknoll: Orbis Books, ss. 402-409.
- Myklebust, Olav Guttorm (1955-57). *The Study of Missions in Theological Education*, Oslo: Egede Institutet, 2 cilt.
- Neill, Stephen C. (1970). "The History of Missions: An Academic Discipline", *Studies in Church History: The Mission of and the Propagation of the Faith*, G. J. Cuming (ed.), London: Cambridge University Press, 1970, VI, ss. 149-170.
- Oborji, Francis Anekwe (2005). *Concepts of Mission in The Evolution of Contemporary Missiology*, Rome: Ceedee Publications.
- Paton, William (1922). *Alexander Duff: Pioneer of Missionary Education*, New York: George H. Doran Company.

- Scherer, A. James (1985). "The Future of Missiology as an Academic Discipline in Seminary Education: An Attempt at Reinterpretation and Clarification", *Missiology: An International Review*, 13/4, ss. 445-460.
- Schleiermacher, Friedrich (1830). *Kurze Darstellung des theologischen Studiums*, Berlin.
- Schleiermacher, Friedrich (1850). *Brief Outline of the Study of Theology*, trans. William Farrer, Edinburgh: T & T Clark.
- Schlunk, Martin (1934). "Gustav Warneck", *International Review of Missions*, vol. 23, ss. 395-404.
- Schmidlin, Joseph (1925). *Einführung in die Missionswissenschaft*, Münster: Verlag der Aschendorffschen Verlagsbuchhandlung.
- Schmidlin, Joseph (1933). *Catholic Mission Theory*, Matthias Braun (trans.), Techny IL: Mission Press.
- Seumois, Andrew V. (1961). "The Evolution of Mission Theology among Roman Catholics", *The Theology of the Christian Mission*, Gerald H. Anderson (ed.), New York, ss. 122-134.
- Smith, George (1879). *The Life of Alexander Duff*, New York: A.C. Armstrong & Son, vol. II.
- Turan, Süleyman (2010). *Misyon'dan Misyoloji'ye: Misyoloji'nin Hristiyan Misyon Anlayışına Katkıları*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, SBE, Basılmamış Doktora Tezi, Samsun.
- Ustorf, Werner (2001). *Sailing on the Next Tide: Missions, Missiology, and the Third Reich*, Frankfurt: Peter Lang Pub. Inc.
- Van Rhee, Gailyn (1996). *Missions: Biblical Foundations and Contemporary Strategies*, Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House.
- Verkuyl, Johannes (1978). *Contemporary Missiology: An Introduction*, Dale Cooper (trans. and edit.), Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Warneck, Gustav (1892-1903). *Evangelische Missionslehre: Ein Missionstheoretischer Versuch*, Gotha: Friedrich Andreas Berthes, 5. cilt.